

ประวัติและความเป็นมาของเกม

ประวัติและความเป็นมาของเกม

การละเล่นมีมาตั้งแต่สมัยกรีก คือ ระยะเวลาของรอบพันปีก่อนคริสตกาล ซึ่งปรากฏหลักฐานอยู่ในหนังสือมหากาพย์อีเลียด (Illiad) ของโฮเมอร์ (Homer) และงานจิตรกรรมที่ขุดพบได้ ชาวกรีกโบราณถือว่าความสมบูรณ์ของร่างกายเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งเพื่อความอยู่รอด ดังนั้น การละเล่นต่างๆ จึงหนักไปในทางออกกำลังกายเป็นส่วนใหญ่ดังที่โฮเมอร์พรรณนาไว้ ถึงการแข่งขันรถม้า ชกมวย มวยปล้ำ วิ่งแข่ง ขว้างจักร ฟันแหลน ยิงธนูและอื่นๆ การกีฬาเหล่านี้มีการจัดเทศกาลการแข่งขันกัน โดยมีกำหนดเวลาที่แน่นอนและสม่ำเสมอ กีฬาโอลิมปิกจึงเกิดขึ้นในสมัยนี้ด้วย ระยะเวลาผู้เข้าร่วมแข่งขันจะฝึกฝนการละเล่นต่างๆ ด้วยตัวเองจนกระทั่งถึงศตวรรษที่ ๗ ก่อนคริสตกาลจึงมีการฝึกฝนอย่างจริงจังโดยกำหนดกฎเกณฑ์ที่แน่นอนและบรรจุอยู่ในหลักสูตรการศึกษาของเด็กชาวกรีกเช่นเดียวกับการอ่านและดนตรีในกรุงสปาร์ตา (Spartar) บรรจุการละเล่นไว้ในหลักสูตรภาคบังคับกับ เด็กๆ จะได้รับการฝึกฝนอย่างใกล้ชิดเป็นพิเศษ

เป็นที่น่าสังเกตว่า กำเนิดของการละเล่นหลายอย่าง เช่น วิ่งไล่จับ หรือโพลิศจับขโมย (Prisoner's Base) และขโมยไม้ (Stealing Sticks) มีการเล่นตั้งแต่เทศกาลโอลิมปิกครั้งแรกๆ การเล่นซ่อนหา (Hide and Seek) เริ่มต้นจากประเพณีที่ผู้คนออกนอกบ้านในฤดูใบไม้ผลิเพื่อหานก ดอกไม้และแมลงนำกลับบ้านเพื่อแสดงถึงการเริ่มต้นฤดูใบไม้ผลิ ในยุโรปบางประเทศผู้ซ่อนจะเลียนแบบนก เพื่อซ่อนเร้นผู้ที่มีหน้าที่หานก

การเล่นแบดมินตัน (Badminton) เป็นการละเล่นโบราณเก่าแก่ในแคว้นปูนา (Poona) ในประเทศอินเดีย และกว่าสองพันปีมาแล้วที่การละเล่นชนิดนี้ใช้เล่นกันในประเทศทางตะวันออก นายทหารอังกฤษนำการละเล่นนี้มาเล่นกับพวกเพื่อนๆ ของคนที่ลี้ภัยหนีในอังกฤษ สำหรับฟุตบอล (Football) เพลโต (Plato) ถือว่ามีกำเนิดมาจากชาวอียิปต์โบราณ

การละเล่นของเด็กชาติต่างๆ มีทั้งความเหมือนและแตกต่างกันหลายประการ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมของแต่ละชาติ ตัวอย่างเช่น Blindman's Buff เป็นเกมที่เด็กทั่วโลกนิยมเล่นมากที่สุด บางชาติมีวิธีเล่นเหมือนกัน เช่นเด็กกรีก รัสเซียและอเมริกัน ส่วนเด็กจีนจะมีวิธีเล่นที่แตกต่างกันออกไปเล็กน้อย คือ เวลาที่ผู้ที่ถูกปิดตามาไล่จับผู้เล่นที่ล้อมวงกัน

ผู้เล่นจะก้มตัวหลบไม้ให้ถูกจับได้ ในแอฟริกาผู้ถูกปิดตาจะมี 2 คน คนหนึ่งจะถือไม้ 2 อันตีกัน ตลอดเวลาเพื่อแสดงตำแหน่งของตน ให้อีกคนหนึ่งตามได้ถูก ผู้เล่นอีกคนหนึ่งถือผ้าคอบโยก พยายามให้ถูกคนถือไม้ ถ้าโยกถูกคนที่ถือไม้ต้องมาเป็นแทนการเล่นแบบนี้คล้ายกับการเล่นโพงพาง และเสือกินวัวบ้านเรา

การเล่นซ่อนหา เด็กๆ ในทวีปยุโรปก็นิยมเล่นกันมาก แต่ชื่อที่เรียกก็แตกต่างกันไป ด้วยเช่นในฝรั่งเศสเรียกเกมนี้ว่า “Cache Cache” ในเอธิโอเปียเรียกว่า “Cook a loo” หรือ การเล่นเกมอีคนตรี ในเยอรมันเรียกว่า “Maner Blumchen” บนเกาะฟิลิปปินส์ เด็กๆ ชอบ เล่นหมากเก็บ โดยใช้เมล็ดของผลไม้ ก้อนหินหรือหินอ่อน ในอินเดียเรียกเกมนี้ว่า “Cottak”

การเล่นแมวกับหนู เด็กจีนชอบเล่นกันเหมือนการเล่น เสือไล่หมูของเรา ในบราซิลก็มี การเล่นเกมนี้ด้วย แต่มีวิธีเล่นที่แตกต่างกันออกไป คือ ผู้เล่นจับมือกันเป็นวงกลม แมวจะมาเกาะที่ หลังของคนใดคนหนึ่ง คนนั้นจะถามว่า “ต้องการอะไร”

แมวตอบว่า “ฉันต้องการพบหนู”

คำตอบ “ตอนนี้หนูไม่อยู่”

แมวดาม “เมื่อไหร่จะได้พบเขา”

คำตอบ “๑๐ โมง” (ผู้เล่นจะบอกเวลาใดก็ได้)

วงกลมจะเริ่มหมุน แล้วร้องว่า ดิกด็อก ๑ โมง ดิกด็อก ๒ โมง..... จนถึงเวลาที่กำหนด วงกลมจะหยุดนิ่ง แมวมาเกาะอีกครั้งหนึ่ง ผู้ที่ถูกเกาะก็จะถามอีกว่า “ต้องการอะไร”

แมวตอบว่า “ฉันต้องการพบหนู”

คำถาม “กี่โมงแล้ว”

คำตอบ “๑๐ โมงแล้ว”

คำตอบคือ “เอาละเข้ามาได้”

แมวก็นำเข้าไปจับหนู หนูพยายามวิ่งหลอกล่อออกนอกวงบ้างเข้าในวงบ้าง แมวต้องตามจับหนูให้ได้ เมื่อแมวจับได้จึงจะเปลี่ยนคู่ใหม่ ในโบลิเวียก็มีการเล่นแบบนี้ แต่เรียกชื่อว่า “Polomay Cavilan” คือ นกอินทรี กับ นกพิราบ

นอกจากนี้ยังมีการเล่นอื่นๆ ที่แสดงวัฒนธรรมของชาติของคนโดยเฉพาะและไม่ เหมือนกับชาติอื่นๆ เช่นในประเทศจีนมีการเล่นที่เรียกว่า “จับหางมังกร” มังกรเป็นสัตว์ใน วรรณคดีจีน ใช้ผู้เล่นประมาณ ๑๐ คน หรือมากกว่า ผู้เล่นจะต้องเข้าแถวเป็นเส้นตรงเอามือจับ ไหล่คนข้างหน้า หัวแถวคือหัวมังกร คนท้ายสุดของแถวคือหางมังกร หัวต้องจับหางให้ได้ โดย แถวจะต้องไม่หลุดจากกัน เมื่อจับได้แล้วผู้ที่ถูกจับได้ต้องมาเป็นหัวแทน คนที่อยู่รองสุดท้ายก็ รั้งลงไปแทนที่

ส่วนในประเทศกรีซ เด็กๆ จะพากันไปขุดแจกันเก่าๆ ที่มีอายุ พันปีซึ่งมีอยู่ทั่วไป ส่วนมากจะแตกหักหมดแล้วเหลือแต่หู เด็กนำหูแจกันนั้นมาผูกเชือกยาวๆ แล้วขีดเส้นเริ่มต้นให้ผู้ที่เล่นยืน หาไม้มาแผ่นหนึ่งที่มีลักษณะแบนราบ วางไว้ให้ห่างจากจุดเริ่มต้น ๑๐-๑๕ ฟุต เด็กจะโยนเชือกที่ผูกหูแจกันให้เลยไม้ไปเล็กน้อยแล้วพยายามลากไม้มาให้ถึงที่ที่ตนยืนอยู่

สำหรับการละเล่นของไทย มีมาตั้งแต่สมัยดึกดำบรรพ์ก่อนประวัติศาสตร์ เมื่อมนุษย์เพิ่งรู้จักเอาดินมาปั้นเป็นภาชนะในครั้งแรกแล้วจึงเจริญแพร่หลายมาเป็นลำดับ เด็กที่เห็นผู้ใหญ่ทำก็เลียนแบบมาปั้นเล่นบ้าง เช่นการเล่นแตกโพละ คือเอาดินมาปั้นเป็นรูปกระทงเล็กๆ แดให้ส่วนที่เป็นก้นมีลักษณะบางที่สุดเท่าที่จะบางได้เพื่อให้แตกเป็นรูปโหว่เพื่อخذไข่เนื้อดินที่โหว่ไป

ในศิลาจารึกของพ่อขุนรามคำแหงมิกกล่าวถึงว่าคนในสมัยนั้นอยู่เย็นเป็นสุขอยากเล่นก็เล่น ดังที่กล่าวไว้ว่า

“.....ใครจักมักเล่น เล่น ใครจักมักหัว หัว ใครจักมักเลื่อน เลื่อน.....” แต่ไม่มีกล่าวไว้ว่าคนสมัยนั้นมีการเล่นอะไรบ้าง ในคำรับท้าวศรีจุฬาลักษณ์ มิกกล่าวถึงการละเล่นของคนสมัยนั้นว่า

“.....เดือนยี่ถึงการพระราชพิธีนุชยาภิเษก เถลิงพระโคกินเลี้ยงเป็นนักขัตฤกษ์หมูนางไม้ก็ได้ดูซุดชักว่าวห่างฟังสำเนียงเสียงว่าวร้องเสนาะลั่นฟ้าไปทั้งทิวาราตรี.....”

ในสมัยอยุธยา ได้กล่าวถึงการละเล่นบางอย่างไว้ในบทละครครั้งกรุงเก่า เรื่องนางมโนราห์ ซึ่งเรื่องนี้ สมเด็จพระเจ้าบรมวงศ์เธอกรมพระยาธำรงราชานุภาพทรงสันนิษฐานว่า แต่ก่อนสมัยสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวบรมโกศ การละเล่นที่ปรากฏในบทละครเรื่องนี้คือ ลิงชิงหลักและการเล่นปลาลงอวน ดังบทที่ว่า

“เมื่อนั้น โฉมพวกลพระพี่ศรีจุฬา ว่าเจ้าโฉมครุมโนราห์ มาเราจะเล่นกระไรดี เล่นให้สบาย คลายทุกข์ เล่นให้สนุกในวันนี้ จะเล่นให้ขันทันสักที เล่นกันให้สนุกจริงจริง มาเราจะวิ่งลิงชิงเสา ช้างโน้นนะเข้าเป็นแดนที่ ช้างนี้เป็นแดนเจ้านี้ เลินลิงชิงเสาเหมือนกัน ถ้าใครวิ่งเร็วไปข้างหน้า ถ้าใครวิ่งช้าอยู่หลังนั้น เอาบัวเป็นเสาเข้าชิงกัน ขยิกไล่ผายผันกันไปมา

เมื่อนั้น โฉมพวกลพระพี่ศรีจุฬา บอกเจ้าโฉมครุมโนราห์ มาเราจะเล่นปลาลงอวน บัวผูกติดท้องน้องเป็นปลา ลอยล่องท่องมาเจ้าน้านวล จะชิงมือกันไว้เป็นสายอวน ดักทำหน้านวล เข้าล่องมา ออกหน้าที่ใครจับตัวได้ คุมตัวเอาไว้ว่าได้ปลา”

เมื่อนั้น เอววรรณขวัญข้าววมโนราห์ เป็นปลาตะเพียนทองล่องน้ำมา คือดังพระยาราชนางสัททอง ล่องเข้าไปในอวนชวนไรร้อง มีก้องในสระพระคงคา

วรรณคดีสมัยรัตนโกสินทร์ก็ปรากฏการละเล่นหลายอย่าง เช่นตะกร้อ จ้องเด ขี่ม้าส่งเมือง เป็นต้น ดังที่กล่าวไว้ในอิเหนา

“.....บ้างตั้งวงเตะตะกร้อเล่น	เพลายืนแตรร่มลมสวด
ปะเตะได้คู่กันสันทัด	บ้างถนัดเข้าเตะเป็นนาคู
ที่หนุ่มหนุ่มคะนองเล่นจ้องเต	สรวลเสเฮฮาขึ้นขี้คู่
บ้างร่าอย่างชวามลายู	เป็นเหล่าเหล่าเล่นอยู่บนคิริ”

แม้แต่ในขุนช้างขุนแผนก็กล่าวถึงการละเล่นบางอย่างไว้เช่น การเล่นไม้หึ่ง

“เมื่อกลางวันยังเห็นเล่นไม้หึ่ง	กับอ้ายอึ้งอีดูกลูกอียิป
แล้วว่าเจ้าเล่าก็ช่างนั่งมีนม	ว่าแล้วซออย่าให้ลงไปดิน”

เรื่องพื้นความหลังของพระยาอนุমানราชชนกก็กล่าวถึงการละเล่นของเด็กในสมัยท่านไว้ว่า

การละเล่นของเด็กปุนนี้ ไม่ใช่มีปืน มีรถยนต์เล็ก ๆ อย่างที่เด็กเล่นกันเกร่ออยู่ในเวลานี้ ลูกหนังสำหรับเล่น แม้มันแล้วก็แพง และยังไม่แพร่หลาย ตุ๊กตาดูที่มีตีน คือตุ๊กตาดมลูก และ ตุ๊กตาเจ้าพราหมณ์ นั่งเก้าอี้ สำหรับเด็กผู้หญิงเล่น ตุ๊กตาเหล่านี้เด็กๆ ชาวบ้านไม่มีเล่น เพราะต้องซื้อ จะมีแต่ผู้ใหญ่ทำให้หรือไม่กี่เด็กทำกันเองตามแบบอย่างที่ยืบทอดจากรุ่นมา ตั้งแต่ ไหนก็ไม่ทราบ เช่นม้าก้านกล้วย ปืนก้านกล้วย ตะกร้อสานด้วยทางมะพร้าวสำหรับโยนเตะเล่น หรือตุ๊กตาวัวควายปั้นด้วยดินเหนียว

ของเล่นที่เด็กสมัยนั้นนิยมเล่นกัน คือกลองหม้อตาล ในสมัยนั้นชายน้ำตาลทั้งหม้อ เมื่อใช้หมดแล้ว เด็ก ๆ ก็นำมาทำเป็นกลอง มีวิธีทำคือ ใช้ผ้าขี้ริ้วหุ้มที่ปากหม้อเอาเชือกผูกรัด คอหม้อให้แน่น แล้วเอาดินเหนียวเหลวๆ ละเลงทาให้ทั่ว หาไม้เล็ก ๆ มาตีผ้าที่ขึงข้างๆ หม้อโดยรอบ เพื่อขึงแรงให้ผ้าตึงก็เป็นอันเสร็จ ตีได้มีเสียงดัง ถ้ากลองหม้อตาลของใครตีดังกว่ากันเป็นเก่ง ถ้าตีกระหน่ำจนผ้าหุ้มขาดก็ทำใหม่

เด็กผู้หญิงส่วนใหญ่ชอบเล่น หม้อข้าวหม้อแกง หรือเล่นชายของ หุงข้าวต้มแกงไปตามเรื่อง เอาเปลือกส้มโอ เปลือกมังคุด หรือใบกันบิด ผสมด้วยปูนแดงเล็กน้อยปั้นเอาน้ำขุ่นๆ รอง ภาชนะอะไรไว้ไม่ช้าจะแข็งตัวเอามาทำเป็นวันชาย

เด็กไทยก็มีการละเล่นหลายอย่างที่เหมือนกับเด็กชาติต่างๆ เช่น การเล่นหมากเก็บ โพงพาง ซ่อนหา ลูกหิน กระโดดเชือก ลูกข่าง ไม้หึ่ง และการเล่นว่าว เป็นต้น แต่ขณะเดียวกัน เราก็มี การละเล่นหลายอย่างที่ชาติอื่นไม่มี เช่น การเล่นจ้ำจี้ แมงมุม ตรีข้าวสาร เสือข้ามห้วย แม่ศรี ลิงลม ย่าดัง ฯลฯ การละเล่นของเด็กไทยมิได้จำกัดอยู่เฉพาะในเมืองหลวงเท่านั้นแต่มีอยู่ในภาคต่างๆ ทั่วประเทศ การละเล่นของแต่ละภาคก็มีวิธีเล่นที่ทั้งเหมือนกันและต่างกัน ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวัสดุที่จะ หามาประกอบการเล่นได้ในท้องถิ่นนั้นๆ เช่นเด็กภาคใต้ ชอบเล่นขบลูกยาง ได้แก่การหาลูกยาง ที่ได้จากต้นยางซึ่งปลูกันมากในภาคใต้ แล้วใช้อุ้งมือทั้งสองพยายามบีบให้แตกจึงจะชนะ เด็ก ภาคเหนือจะชอบปั้นแมลงกว้างเพราะแมลงกว้างเป็นสัตว์ที่ทั้งเด็กและผู้ใหญ่นิยมนำมากัดกัน

มากเหมือนกับจังหวัดของภาคกลาง เด็กภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะชอบเล่นเดินกุกกัก คือใช้
กะลามะพร้าวผ่าซีกผูกเชือกทำเป็นรองเท้าเดินแข่งขัน

การเล่นของเด็กในปัจจุบันนี้ เด็กผู้หญิงเล่นตุ๊กตากระดาษ ดัดเสื้อผ้า ซึ่งมีขายเป็น
เล่มจากต่างประเทศ เด็กผู้ชายเล่นปืน เล่นรถ จรวด และเครื่องเล่นต่างๆ ซึ่งมีขายมากมาย การ
เล่นของเด็กไทยสมัยก่อนค่อยเลือนหายไปทีละน้อยๆ จนเกือบจะสูญหมดแล้ว การเล่นในสมัย
นั้นนิยมเล่น กากีฬา แข่งเก็งกอย ตั่งเต ตี ขี่ม้าส่งเมือง ขี่ตุ๊กกลางนา เคย งูกินหาง ช่างชัช ชักคะเย่อ
ซ่อนหา มอญซ่อนผ้า ไอ้โม่ง รีรีข้าวสาร วิ่งเปี้ยว ลิงชิงหลัก เสือข้ามห้วย เสือกินวัว ปลาหมอ
ตกกะทะ หมากเก็บ ฯลฯ

สมัยก่อนเด็กมีอิสระในการเล่นอย่างสนุกสนาน เด็กจะเกิดเกมการเล่นต่างๆ และตั้ง
กฎเกณฑ์การเล่นนั้นด้วยตนเอง แต่ปัจจุบันนี้พ่อแม่ผู้ปกครอง และครูมีบทบาทในการกำหนด
การเล่นของเด็ก ประกอบกับมีของเล่นสำเร็จรูปหลายอย่างซึ่งหาซื้อได้ง่าย และเมื่ออยู่ใน
โรงเรียนเด็กเล็กก็มีของเล่นที่ทางโรงเรียนเตรียมไว้ให้เล่น เช่น ไม้ลิ้น ไม้กระดก ม้าหมุน เป็นต้น
การเล่นในร่มก็มักเป็นการเล่นที่ใช้อุปกรณ์ต่างๆ เช่น หมากฮอส โดมิโน เล่นกีตาร์ เป็นต้น